

SESSION LAWS

-1872-

(HAWAIIAN)

Cop. 2

Revised Edition
NA KANAWAI

O KA

MOI KAMEHAMEHA V.,

KE ALII O KO HAWAII PAE AINA,

I HOOHOLELOIA E KA

AHA KAU KANAWAI

MA KA AHAOLELO O 1872.

MA KE KAUAHA

HONOLULU :
HALE PAI PALAPALA AUPUNI.
1872.

NA KANAWAI O KA AHAOLELO—1872.

MOKUNA I.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 1448, MOKUNA XXXII O KE KANAWAI KIVILA, NO KA ILI ANA AKU O KA WAIWAI PAA A ME KA WAIWAI LEWA I NA HOOILINA.

E HOOHOLOIA *e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 1448 o ke Kanawai Kivila, ma ka hookomo ana i keia mau huaolelo mahope iho o na huaolelo, "mamua o na mea e ae," ma ka hapa hope o ka pauku e paa nei keia manawa, penei : "Ina he wahine ka mea make, aole hoi ana mamō, e ili aku no ka hapalua o kona waiwai i kana kane, a hookahi hapalua i kona makuakane a me kona makuahine, e kuleana like laua. Ina hoi aole ana kane, aole hoi ana mamō, alaila, e ili aku kona waiwai a pau loa i kona makuakane a me kona makuahine a i kekahi o laua paha, ina hookahi wale no o laua e ola ana. Ina hoi, aole ona mamō, aole ona makuakane, aole makuahine, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana kane, a o ka hapalua i koe, i kona mau kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina a i na keiki paha, a kekahi kaikuaana, kaikunane, kaikaina paha i make, a ua komo lakou ma kona wahi.

Ina hoi aole ana mamō, aole makuakane, aole makuahine, aole kaikuaana, aole kaikunane, aole kaikaina, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana kane, ina he kane kana, a o kekahi hapalua hoi i na kaikuahine, kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina o kona makuakane a me kona makuahine, a i na keiki a me na hooilina o lakou, i komo i ko lakou wahi, a ina aole ana kane, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i ka poe i pili iaia ma ka hanauna. Ina nae ua loaia iaia ka waiwai mai kekahi makua mai ona, alaila, e oi aku ke kuleana o na kaikuaana, kaikuahine, kaikunane a me na kaikaina o ua makua 'la iloko o kona waiwai mamua o na mea e ae."

PAUKU 2. E lilo keia he Kanawai mai ka la aku o kona holoia ana, a o na kanawai a me na hapa kanawai e kue i ka kanawai, ma keia ua hoopauia.

Aponoia i keia la 3 o Iune, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA II.

HE KANAWAI

E PAPA ANA I KA LAWAI ME NA MEA PAHUPAHU.

E HOOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii* Pele i *Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni*.

PAUKU 1. Aole no e lawaia kekahi kanaka me ke Kiana Pauka, a me na mea pabupahu o na ano e ae, ma na awa, kahawai, loko, kohola a ma na kai a pau o keia Aupuni.

PAUKU 2. O ka mea e kue ana i na olelo o ka pauku maluna ae, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai dala, aole oi mamua o na Dala Elimia Haneri, aole hoi i emi iho o na Dala he Iwakalua kumamalima, a i ole ia, ma ka hoopaa hao ana iaia ma ka hana oolea, aole mamua o na makahiki elimia, aole hoi malalo iho o na mahina ekolu, a i ole ia, ma ka hoopai dala a me ka hoopaa haoia pu, e like me ka noonoo maikai o ka Aha.

PAUKU 3. Ma na hihia a pau malalo o keia kanawai, ua aia i na Lunakanawai Apana a me na Aha Hoomalu ka mana hookolokolo pu me na Aha Kaapuni me ka Aha Kiekie.

Aponoia i keia la 3 o Iune, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA III.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 1006 A ME KA PAUKU 1007 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii* Pele i *Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni*.

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 1006 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluheluia ai :

"PAUKU 1006. E hiki no i ka mea hoohalahala no ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, ma ka hihia kivila a karaima paha, ke hoopii hou ae imua o ka Aha Kaapuni, a o ka Aha Kiekie paha ma ka hoakaka ana i kona manao pela iloko o na la elima mahope iho o ia hooholo ana, a iloko o na la he umi mahope iho o ia hooholo ana, e uku no i na koina, a ina he hihia kivila, e waiho aku i palapala hoopaa kupono no na dala hookahi haneri, i mea e ukuia'i na koina mahope, ke hooholoia ua ko ole kona hoopii ana, imua o ka Aha maluna. Aka hoi, ina no ka hoohalahala ma ka olelo a ka Lunakanawai ma ke ano o ke Kanawai ka hoopii hou ana, alaila, e hooloheia a hooholoia iloko o ka Aha maluna ma ka banco."

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 1007 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluheluia ai :

"PAUKU 1007. E hiki no i ka mea hoohalahala no ka olelo hooholo a ka Lunakanawai Kaapuni ma ke keena, ma ka hihia kivila a karaima paha, ke hoopii hou ae i ka Aha Kaapuni a i ka Aha Kiekie paha, ma ka hoakaka ana i kona manao pela iloko o na la elima mahope iho o ia hooholo ana, a iloko o na la he umi mahope o ia hooholo ana e uku no i na koina i loa imua o ua Lunakanawai Kaapuni nei, a ina he hihia kivila, e haawi hoi i palapala hoopaa kupono no na dala he kanalima i mea e uku aku ai i na koina mahope, ke ko ole kona hoopii ma ka Aha maluna. Aka hoi, ina no ka hoohalahala ana ma ka olelo hooholo a ua Lunakanawai Kaapuni nei no ke ano o ke kanawai ka hoopii hou ana, alaila, e hooloheia a e hooholoia iloko o ka Aha maluna, ma ka banco."

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai kona la i hooholoia ai.

Aponoia i keia la 3 o Iune, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA IV.

HE KANAWAI

E PANI ANA I NA HALE AHAAINA, HALE PAINA LIILII, A ME NA HALE
INU KOPE, MA KE AHIAHI O KA LA SABATI.

E HOOHOLIOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae*
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. Aole aeia kela me keia kanaka, e malama ana i
kekahi Hale Ahaaina, Hale Paina Liilii, a me ka Hale Inu Kope,
e hoochamama i kona Hale ahaaina, Hale paina liilii a me ka
Hale inu kope paha, mahope iho o ka hora ehiku o ke ahiahi
o ka la Sabati.

PAUKU 2. Ina ua kue kekahi i ka Pauku akahi o keia Kana-
wai, alaila, e hoopaiia oia, ina paha ua ku ka hewa iaia, i ka
hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana
paha, aole oi aku i ka Hookahi Haneri Dala, aole hoi emi malalo
o ka Iwakalua Dala, e like me ka manao o ka Aha.

PAUKU 3. Na kanawai, hakina kanawai a pau e kue ana i
keia kanawai, ua hoopauia.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA V.

HE KANAWAI

E HAAWI AI I KA MANA E HOOLIMALIMA I PUU DALA KU I KA WA.
NO KA MEA, ua kukuluia ma Honolulu he Hale Hotele no ka
lehulehu, i kapaia ka Hawaiian Hotel; A no ka mea, ua ku-
kuluia ua hotele la no ka pomaikai o ka lehulehu wale no aole
hoi i kumu e waiwai ai ka poe nana e kukulu; a

NO KA MEA HOI, ua noonooia he mea ku i ka pololei a me ka
hoopono, ke laweia ke kukulu ana o ka Hotele, i oleloia, a e
hooliloia i oihana no ka lehulehu, a ke hooliloia hoi ka pahale
i kuaiia no ua Hotele la, a me na hale i kukuluia malaila i wai-
wai no ka Lehulehu; Nolaila;

E HOOHOLIOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae*
Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. E haawiia, a ma keia ua haawiia no ka mana i ke

Kuhina Waiwai e hoopuka i na Bona o ke Aupuni Hawaii no na dala aole e oi mamua o ka Hookahi Haneri me Umikumamaono Tausani Dala, i Kanahikukumamaha Tausani o ia Dala e kau ana ka ukupanee aole oi mamua o eiwa hapa-haneri no ka makahiki hookahi; a o na dala he Kanahakumamalua Tausani i koe, e hooliloia aku no ka hookaa ana i na Bona i hoopukaia e ke Kuhina Waiwai ma ka la 16 o Okatoba, M. H. 1871, oia na Bona Hotele, e kau aku ka ukupanee aole oi mamua o eiwa hapa-haneri no ka makahiki hookahi, a e uku ia kela ukupanee nolo ko ae o na dala puka wale no o ka Hotele Hawaii; e uku ia ka ukupanee no ia mau Bona i kela me keia hapalua makahiki; a e uku pau ia ua mau Bona nei i ka manawa a ke Kuhina Waiwai i manao ia he pono, iloko nae o na makahiki he iwakalua e hiki mai ana, ma ka Waihona Dala o ke Aupuni e uku ia'i.

PAUKU 2. Ma ka hoopuka ana o na Bona e like me ka mea i haina ma ka Pauku maluna iho, alaila, ma keia ua kauoha ia ke Kuhina Kalaiaina e kuai mai, no na dala he Hookahi Haneri me Umikumamaono Tausani i oleloia, na waiwai paa me na waiwai lewa e pili ana a i kapaia ka Hotele Hawaii, a e loa iaia na palapala kuai maikai a me ke kupono no ia mea, e hoolilo loa ana ia waiwai na ke Aupuni Hawaii.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai kona la i hooholoia'i.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA VI.

HE KANAWAI

E MALU AI KA POE MALALO O NA PALAPALA HOOPAA HANA I AEIA MA KA PAUKU 1417 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni*:

PAUKU 1. I mea e hookoia'i kela me keia palapala hoopaa hana i hanaia mamuli o ka Pauku 1417 o ke Kanawai Kivila, e ae maoliia no ka hana ana e ka Haku, a o kona hope paha i hookohu ponoia, a me ke kauwa hana, imua o kekahi Luna o ke

Aupuni i hookohuia nei e lawe i ka hooiaio ana o na palapala, a imua paha o kekahi Luna i hoonohoia e hooiaio i na palapala hoopaa, e like me ka mea i hoakakaia mahope ae nei, a penei no ke ano o ka palapala hoike no ka hooiaio ana :

Mokupuni o _____ } ss:
Ko Hawaii Pae Aina.

Ma keia la — o ———, M. H. ———, ua hele kino mai imua o'u o ——— ka Haku a me ——— ke kauwa hana, ua ike au (a ua hoomaopopoia paha ma ka olelo A. E. i hoo-hikiia) o laua no na mea nana i hana i ka palapala hoopaa maluna ae nei, a ua heluhelua a weheweheia e a'u imua o laua, a ua ae pakahi mai ua hoomaopopoia, a ua hanaia mamuli o ko laua makemake iho, a no na kumu a me ke ano i hoakakaia maloko.

PAUKU 2. I mea e hooko ia'i na olelo o keia kanawai, ma keia ua aeia ke Kuhina Kalaiaina e hookohu aku i mau Luna ma kela me keia Apana Koho iloko o keia Aupuni, nana no e lawe i ka hooiaio ana o na palapala hoopaa hana i ae ia mamuli o ka Pauku 1417 o ke Kanawai Kivila.

PAUKU 3. E loaa no i ka Luna nana e lawe i ka hooiaio ana i kanalima keneta, i uku nona no kela me keia palapala hoopaa, na ka Haku ia e uku, aole hoi e koiia i kekahi uku no ka palapala hooiaio i kakauia ma ke kope o ka palapala hoopaa i haawi ia i ke kauwa hana ; aka hoi, aole no e lawe kekahi Luna i ka hooiaio ana o kekahi palapala hoopaa ina he kuleana kona maloko.

PAUKU 4. Imua no o ke alo o ka Luna nana e lawe i ka hooiaio ana o ka palapala hoopaa, e like me ka mea i hanaia maluna iho, e uku ia aku ke kauwa i na dala ana i ohi mua ai, a na ua Luna la e malamā i buke moolelo o na palapala hoopaa i aeia imua ona, malaila e hoakaka ia'i na inoa a me kahi i noho ai o na aoao a i elua, ka la i hanaia a me ka manawa hoopaa, ka nui o na dala uku mua, a me ka uku i hooholoia.

PAUKU 5. O kela me keia palapala hoopaa hana, i hooiaioia e like me ka mea i oleloia maluna, e hiki no ke heluhelua i mea hoike, me ke koi ole i mea e ae e hooiaioia'i, ma ka aoao kue i kekahi i hoomaopopoia kona kino ; aole nae e manao e hiki ole

ke kanalua no ka oiaio o ia palapala, aka, e hiki no ke hooleia mamuli o na mea hoike kupono.

PAUKU 6. Aole no e koi i ke kauwa e uku i kekahi uku a ka haku i uku ai i kekahi luna, luna paipai a luna e ae paha no kona huli ana i kanaka hana malalo o na palapala hoopaa i ae ia ma ka Pauku 1417 o ke Kanawai Kivila.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA VII.

HE KANAWAI

E AE AI E HOAIE I DALA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoaka iloko o ka Ahaolelo Kaukanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Ma keia ua aeia ke Kuhina Waiwai, malalo o ke kauoha a ka *Moi* iloko o ka Aha Kuhina, e hoopuka i na Bona o ke Aupuni me na Kupona i kapili pu ia, no na dala aole oi aku i Elua Haneri me Kanalima Tausani ; e kau ia ka ukupanee maluna o ia mau Bona, aole oi aku i eiwa hapa-haneri no ka makahiki, i kela me keia hapalua makahiki e ukuia ka ukupanee. E kakauinoaia ua mau Bona nei e ke Kuhina Waiwai, me ka inoa pu kekahi o ke Kakauolelo Buke Helu o ke Aupuni, a e palapalaia keia mau huaolelo ma ua mau Bona nei, penei : "Hoopukaia mamuli o ke Kanawai e ae ai e hoaie i Dala, i aponoia ma ka la — o — 1872 ;" e hookaa loa ia ke kumu paa o ua mau Bona nei i ka manawa i hoomaopopoia ma ke alo o ka Bona, aole nae e oi aku i na makahiki he iwakalua mai ka la aku i hoopukaia'i.

PAUKU 2. Ma keia ua hoopau loa ia ke Kanawai e ae ai e Hoaie Dala, i aponoia ma ka la 23 o Iune, M. H. 1868.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA VIII.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KEKAHI KANAWAI I APONOIA MA KA LA 18 O IULAI, M. H. 1870, I KAPAIA "HE KANAWAI E KOKUA AI I KE KUKULUIA ANA O NA HALE HANA LOLE HULUHIPA ME KA PULUPULU."

E HOHOLOIA *e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka Pauku 2, o ke Kanawai i aponoia ma ka la 18 o Iulai, M. H. 1870, i kapaia He Kanawai e kokua ana i ke kukuluia ana o na Hale Hana Lole Huluhipa a me ka Pulupulu, ma ke kapae ana i na huaolelo iloko o ka hapa hope o ia Pauku, penei : "Ina nae, o kekahi hale hana a mau hale hana i oleloia, ua makaukau kupono no e hana lole aku me ka huluhipa paha a pulupulu paha a pau i hooluia i ka manawa o ko lakou kukuluia ana."

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 5, o ua Kanawai 'la, a penei no e heluheluia ai :

"PAUKU 5. O na olelo hoakaka ma na Pauku 1 me 2, o keia kanawai, aole no e mau ka paa o ia mau olelo mahope o ka la 18 o Iulai M. H. 1876."

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA IX.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 246 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOHOLOIA *e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia ka Pauku 246 o ke Kanawai Kivila ma ka hookemo hou ana i na huaolelo, "aole e oi aku mamua o na dala he hookahi haneri, aole hoi e

emi mai malalo o na dala he iwakalua," mahope o na huaolelo, "no ka waihona dala o ke aupuni," a e holoi i na huaolelo "i hookahi haneri dala," a penei e heluheluia ai ua pauku 'la :

"PAUKU 246. Ina e hookuu kekahi i ka holoholona paa o kekahi, i mea e komo hewa aku ai ma ka aina i mabiiia, a ina paha ma kekahi ano hoowalewale i kekahi holoholona, a mau holoholona paha, me ka noonoo mua e komo hewa oia, alaila, e hooukuia oia, no kela hewa keia hewa, aole e oi aku mamua o na dala he hookahi haneri, aole hoi e emi malalo o na dala he iwakalua, no ka waihona dala o ke aupuni ; a i ole ia e hoopaa-haoia oia ma ka hana oolea, aole emi malalo o na malama eono, aole hoi e oi aku i na makahiki elua."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai kona la e hooholoia'i. Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA X.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 1360 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOHOLLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 1360 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluheluia ai :

"PAUKU 1360. Ma ka hana ana i ka palapala moowaiwai, e like me ka olelo a keia mokuna e heluia ka waiwai, ina e manao ka Lunakanawai he pono, e na luna kupo, mai ka akahi a hiki i ke ekolu, e kohoia a e hoohikiia e ka Lunakanawai, a e hoike mai kela kahu keia kahu, no ka waiwai lewa a ka hanai a hoolilo aku hoi e like me ka olelo a ka Lunakanawai."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o kona hoolahaia ana.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XI.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI KE KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI E HOOLOLI ANA I KE KANAWAI I PILI I KA HELU A ME KA OHI ANA O NA AUHAU," I APONOIA MA KA LA 30 O JUNE, M. H. 1860.

E HOOHOLOIA *e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 14 ma ke kapae ana i na huaolelo "o ka Luna Helu, o ka Luna Helu mua ina i hoonohoia na Luna Helu elua, a hookahi kanaka e ae," a e hookomo ma ia wahi na huaolelo penei : "a me na kanaka kuokoa elua," a penei e heluhelua'i ua pauku la :

"PAUKU 14. O ka Lunakanawai Hoomalu a o ka Lunakanawai Apana paha ma na wahi e noho ole ana ka Lunakanawai Hoomalu, a me na kanaka kuokoa elua, i hoonohoia e ke Kuhina Waiwai, e lilo lakou i papa hoopii no kela Apana Auhau keia Apana Auhau o keia Aupuni, ke hoopii kekahi mai ka olelo hoololo ae o ka Luna Helu, a mau Luna Helu paha ; a eia boi kekahi, ina i kohoia a e hoonohoia kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha i Luna Helu no kona Apana, e hoonoho ke Kuhina Waiwai i mea pani i kona hakabaka ma ia Papa Hoopii Auhau."

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 17 ma ke kapae i ka huaolelo "ka," a e hookomo ma kona wahi ka huaolelo "na" a e kapae i ka huaolelo "ia" a e hookomo ma kona wahi i ka huaolelo "laua," a e kapae i ka huaolelo "kana," a e hookomo ma kona wahi i na huaolelo "ko laua," a e kapae i ka huaolelo "ana," a e hookomo ma kona wahi i na huaolelo "a laua," a e kapae i ka huaolelo "ka," a e hookomo ma kona wahi i ka huaolelo "na," a penei e heluhelu ia'i ua pauku la :

"PAUKU 17. O na mea i hoonohoia e ke Kuhina Waiwai, e loaia ia laua noloko mai o ka Waihona Dala o ke Aupuni, ka uku no ko laua hana ana, aole nae e oi aku i na dala elima pakahi no ka la hana a laua i hana maoli ai, ina i hoonohoia ka panibakahaka no ka Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, e like me ka

Pauku 14, e ukuia oia e ua Lunakanawai la e like me ka uku o na Luna i kohoia e ke Kuhina Waiwai."

PAUKU 3. Na ka Luna Helu, a mau Luna Helu paha, ma ka la mua o Okatoba i kela a i keia makahiki, a mamua ae paha o ia la, e hoouna aku i ka palapala i kakauia i ka poe nona ka waiwai paa iloko o ko lakou mau apana iho, ka poe hoi aole i noho ma ia apana, e hoakaka ana no ka waiwai i heluia no lakou, a me ke kumu waiwai i manaoia ma ia helu ana.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooholoia'i. Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XII.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 924 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 924 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelua'i :

"PAUKU 924. Aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia haa-wina, he mea ia e hiki ole ai ke hoonoho i ka mea hookahi i lunakanawai no kekahi mau apana okoa, a ina i hoonohoia kekahi ma ia ano, alaila e loa iaia ka mana hookolokolo maluna o ia mau apana me he mea la ua hookomoia pela ma ka maele ana o na Mokupuni, no na hana e ae."

PAUKU 2. O na kanawai a me na hapa kanawai a pau e kua ana i keia, e hoopau ia, a ua hoopauia no.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XIII.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 18 A ME NA MAHELE 1, 2, 3, A ME 4
O IA PAUKU HOOKAHI O KA MOKUNA XXIX, O KE KANAWAI
HOOPAI KARAIMA.

NO KA MEA, HE KUPONO OLE I NA KANAKA I HOAHewaia NO KA HOOWAHAWAHA I KA AHA KE HOOPAIIA LAkou MA KA HOOPAahaoia
MA KA HANA OOLEA, NOLAila ;

E HOOHOLAIA E KA MOI A ME KA Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ma keia hope aku, aole no he mea hiki ma ke Kanawai i kekahi Lunakanawai o kekahi Ahahookolokolo, Lunakanawai Hoomalu, Lunakanawai Apana, Coronero, a mea e ae paha i loa iaia ka mana, ke hoopai i kekahi mea e hoahewaia ana no ka hoowahawaha i ka aha me ka pakui aku ma kona olelo hoopai i ka hoopaahao ana ma ka hana oolea maluna o kahi mea i ahewaia e like me ia i hai mua ia.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XIV.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KE KANAWAI E HOOPONOPONO AI I KA HAAWI A ME
KA MAHELE ANA I KA WAI MA KA APANA O LAHAINA, MOKUPUNI
O MAUI.

E HOOHOLAIA E KA MOI A ME KA Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka Pauku 1, o ke Kanawai e hooponopono ai i ka haawi a me ka mabele ana i ka wai ma ka Apana o Lahaina, Maui, i aponoia ma ka la 19 o Iulai, M. H. 1870, ma ke kapae ana i ka huaolelo "iwakaluakumamakahi" ma ka lalani umi, a e hookomo malaila ka huaolelo "umi," a penei e heluheluia'i :

"PAUKU 1. Ma ke noi ana mai o kekahi poe ma ka palapala imua o na Komisina o na Ala Lillii a me na Pono Wai, e hoo-ponopono hou ia na kuleana wai ma ka Apana o Lahaina, Moku-puñi o Maui; alaila, na ia poe Komisina e hai aku i ka lohe i ka poe a pau i pili, ma ka haawi ana aku ia lakou i ke kope o ia noi ana mai, a me ka hoakaka ana hoi i ka manawa a me kahi e hooloheia ai, a e kauia ka olelo hoolaha akea ma ka Hale Hoo-kolokolo ma Lahaina, a ma na wahi akea e ae ekolu ma Lahaina; o ke kauia ana o ia mau olelo hoolaha, aole e emi iho i na la he umi mamua o ka hooloheia ana o ia noi."

PAUKU 2. E hoololiia, a ma keia e hoololiia no ka Pauku 2 o keia Kanawai, ma ka pakui hou ana aku i kekahi mau huaolelo hou, mahope o ua pauku nei, a e kapaia, "Pauku 2a," a penei e helubelulia'i:

"PAUKU 2a. O ka wai i haawiia, a e haawiia aku ana ma keia hope aku, no kekahi Ahupuaa, Ili-aina a Apana paha; aole no e hiki i kekahi mea ke lawe i ka wai, a i kekahi hapa paha o ka wai mai kekahi Ahupuaa, a Ili-aina a Apana aina paha."

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai kona la e hooholoia'i. Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XV.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI KE KANAWAI NO KA WAIHOIA ANA I KEKAHI MAU PUU DALA ILOKO O KA WAIHONA DALA O KE AUPUNI I APONOIA MA KA LA 30 O IUNE, M. H. 1862.

E HOOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai* o ke *Aupuni*:

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ke Kanawai i kapaia "He Kanawai no ka waihoia ana i kekahi mau puu dala iloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni," i aponoia ma ka la 30 o Iune, 1862, ma ke kapae ana i ka Pauku 3 o ia kanawai.

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 4 o ia Kanawai ma ke kapae ana i na huaolelo a pau mahope o na

huaolelo "hope loa;" a e lilo ka Pauku 4, oia ka Pauku 3 o ia Kanawai, a penei e heluheluia'i: "Aole no e pili keia Kanawai i na luna hooko a me na kahu i kohoia iloko o na palapala kauoha hope loa."

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai, ano.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XVI.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KE KANAWAI I APOÑOIA I KA LA 23 O IUNE, M. H. 1868, I KAPAIA "HE KANAWAI E HOOPONOPONO AI I KE KUAI ANA O NA LAU MAKE."

E HOOHOLAIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni:*

PAUKU 1. E hoololiia ka Pauku 1 o ua kanawai la, a penei e heluheluia ai:

"Aole e kuai, a e haawi aku paha kekahi kanaka i kekahi laau make, a i kekahi pahu laau i waiho muaia ai kekahi laau make iloko, koe wale no ka hana akamai, hanohano, a lapaa, a me na mea hana lima akamai. Aole no hoi e kuai a e haawi aku i kekahi kanaka i akaka ole kona ano akahale, a akahai no hoi; aka, e hiki no ke kuai aku i kanaka a ka mea kuai aku i kamaaina ole ai, ina e hooia ia ma ke kakaulima ana ke kupono o ia kanaka no ka malama ana ia mea, e kekahi kanaka i kamaaina i ka mea kuai aku, aka, i na manawa a pau e hoakaka mai ka mea kuai, i ka mea nana e kuai aku i ka hana i manaoia ai no ka laau make, a hali a wahi laau make paha, e kuaiia ana."

PAUKU 2. E kakauia maloko o ka buke i oleloia ma ka Pauku 2 o ua kanawai la, na pahu laau i waiho muaia ka laau make i kuai ia'ku, e like no me ke kakau ana o ka laau make maoli, i kuai ia'ku.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XVII.

HE KANAWAI

E PILI ANA I KA OIHAHA HOHOLO MOKUMAHU PILI AINA.

E HOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kaukanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Ma keia ua aeia'ku ke Kuhina Kalaiaina e kuai mai, a e hoolimalima paha e kapili i kekahi mokumahu, e hooko ai ka oihana hooholo mokumahu pili aina, a e uku aku no ia mea, i ka puu dala aole e oi aku i na dala he kanawalu tausani ; aka nae, i mokumahu kupono ke hooholoia ma ka moana, a i makaukau no hoi ke hoopuni i ka Mokupuni o Hawaii i kela me keia hebedoma.

PAUKU 2. I mea e hookoia ai na olelo o keia Kanawai, ua aeia'ku nei ke Kuhina Kalaiaina e kikoo aku i ke Kuhina Waiwai no ka puu dala, aole oi aku i ke kanawalu tausani, a ma keia ua kauohaia ke Kuhina Waiwai e hookaa aku ia mau dala maloko ae o na dala ma ka Waihona i hookaawale ole ia no kekahi hana e ae.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XVIII.

HE KANAWAI

E PILI ANA I NA OLELO KAUOHA A KA AHA, OIAI, E HOOLOHE ANA I NA HOOPII OKI MARE.

E HOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

Ua aeia na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke keena, mahope iho o ka waiho ana mai o kekahi hoopii oki mare, e hooholo i na olelo kauoha i oleloia ma ka Pauku 10 o ka Mokuna XVI o ke Kanawai o ka M. H. 1870, i kapaia "He Kanawai e pili ana i ke Oki Mare," a o ua mau olelo kauoha la e nana ia, a

e hooponoponoia, i kela a i keia manawa, e ua aha nei, a e kekahi Lunakanawai paha, a e kekahi Aha Kaapuni, nona ka mana hookolokolo maluna o ua hoopii la.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XIX.

HE KANAWAI

E AE ANA I KA MALAMA ANA I KAU HOOKOLOKOLO HOU MA KA APANA HOOKOLOKOLO EHA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina*, i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni*:

PAUKU 1. E malamaia kekahi kau hookolokolo o ka Apana Hookolokolo Eha ma Nawiliwili ma ka Poalua mua o Feberuari o kela me keia makahiki, me ka hooi pu ana aku i ke kau hookolokolo i hoakakaia ma ke kanawai e kau nei.

PAUKU 2. O ke kau mua e malamaia malalo o keia kanawai, e malamaia ma ka Poalua mua o Feberuari, ma ka makahiki Hookahi Tausani Ewalu Haneri Kanahikukumamakolu.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XX.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KE KANAWAI I PILI I NA JURE.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni*:

Ma ka Pauku Eha, Mokuna XVII o na Kanawai o 1870, i ka paia "He Kanawai e pili ana i ka hana ana i na Papainoa Jure, a me ka unuhi ana o na Jure," ua hoopauia ma keia, ka hakina e kauoha ana e hoolahaia aku na inoa o ka poe Jure.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXI.

HE KANAWAI

HOOPONOPONO AI NO KA HOOPUKA ANA I NA PALAPALA SILA NUI.

NO KA MEA, ua nui na Ahupuaa a me na Ili aina iloko o keia Aupuni i hooholoia e ka Poe Hoona Kuleana Aina mamuli o ka inoa wale no, aole hoi mamuli o ke ana ia a me na palena i hoomaopopoia ;

NO KA MEA, ua nui na aina aole i ukuia i ko ke Aupuni maele iloko, aole hoi i hooiaioia na palena o ia mau aina ; A no ka mea, ua make aku nei kekahi poe he nui, nona na palapala hooko no ia mau aina i kinohi, a i ole ia, ua lilo ia hai ke kuleana a o kau wahi paha o ke kuleana o ia mau aina ; Nolaila,

HOOHOLLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. O kela me keia Palapala Sila Nui e hoopukaia ma keia hope aku mamuli o ka olelo hooko o ka Poe Hoona Kuleana Aina, e hoopukaia lakou ma ka inoa o ka mea i hookoia nona ia Aina i kinohi, oiai nae ua make paha ia kanaka, a ua lilo paha ia hai ia kuleana ; a o na Palapala Sila Nui a pau i hoopukaia pela, e hooliloia no ka pono o na hoolilina a me na hope paha o ka mea iaia ka olelo hooko i kinohi.

PAUKU 2. Na na Komisina o na Palena Aina i oleloia ma ke Kanawai i aponoia ma ka la 22 o Iune, M. H. 1868, i kapaia 'He Kanawai e hooholo pono ai ka hooponopono ana o na palena aina, &c.," e lawe a e hoolohe i na noi a pau no ka hooponopono ana i na palena o na maele Ahupuaa, Ili, a ano e ae paha o na aina e waiho ana iloko o ka apana o ia poe Komisina, a na lakou no e hooholo no ia mea e like me ka olelo o ia kanawai.

PAUKU 3. Aia a waiho ia'ku i ke Kuhina Kalaiaina he palapala hooiaio a kekahi Komisina o na Palena Aina, e hoomaopopo ana i na palena o kau wahi o kekahi Ahupuaa, Ili, a ano e ae paha o na aina, e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku alua o keia Kanawai, alaila, na ia Kuhina no e kena e hoomaopopoia a akaka ke kumukuai kupono o ia maele aina e like me kona wa,

oiai aole i hana hou ia kekahi mau hana hou maluna olaila ; a ina e ukuia i ke Kuhina Kalaiaina no ka mahale o ke Aupuni iloko o ia kau wahi apana aina, alaila, e hoopuka ke Kuhina i ka Palapala Sila Nui no ia wahi, a malalo o ia Palapala Sila Nui e hai ia na palena o ia apana aina.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXII.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 509 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLOA *e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 509 o ke Kanawai Kivila ma ke kapae ana i na huaolelo a pau o ia pauku mahope ibo o na huaolelo "uku no kona hana ana," e heluhelu ia'i ua pauku 'la penei :

"PAUKU 509. O kela luna auhau keia luna auhau, nana i hooko pololei i na hana o keia oihana, a ua uku aku ma ka la mua o Ianuari, a mamua ae paha o ia la, i ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi o kona Apana i na dala auhau ana i obi ai, koe nae ka auhau kula, alaila, e loa no iaia ka uku no kana hana ana, aole e oi aku i na hapabaneri elima o na dala auhau ana i obi ai, a i uku aku i ke Kiaaina e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Waiwai, a e haawi aku ke Kiaaina iaia i palapala kikoo i ke Kuhina Waiwai e loa mai kona uku."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai kona la aku i hooholoia'i. Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXIII.

HE KANAWAI

E PILI ANA I KA BERITA MARE.

E HOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai* o ke *Aupuni* :

PAUKU 1. Aole e paa ka mare ana o ke kane a me ka wahine, ke pili ko laua koko iloko o na degere eha, o na hanauna o laua aole hoi i paa, ina ua hala ole na makahiki o ke kane he umikumamahiku, a o ka wahine he umikumamaha mai ko laua hanau ana mai a i ka wa i mare ai laua. Aole no hoi e paa ka mare ana ina he wahine ka ke kane e ola ana, aole nae i okiia ; a ina he kane ka ka wahine e ola ana aole i okiia. A aole hoi e kupono ka mare ana iloko o keia *Aupuni*, ke ole i loa mamua ka palapala ae mare a ka *Luna* i hookohu pono ia no ia hana, nana e haawi e like me ke kanawai.

PAUKU 2. Ma keia ua hoopauia ka Pauku 1284 o ke Kanawai Kivila a me ka Mokuna XXIV o ka Makahiki Hookahi Tausani Ewalu Haneri me Kanahiku.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXIV.

HE KANAWAI

E HOLOLOI AI KA PAUKU 1423 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai* o ke *Aupuni* :

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 1423 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelu ia'i :

"PAUKU 1423. Ina i hana ino kekahi haku, a malama ole paha i ka olelo hoopaa, no kekahi mea i hoopaaia e hookauwa nana, e like me ka Pauku 1417, a o ka Pauku 1418 paha, e hiki no iaia ke hoopii i kekahi Lunakanawai Apana a Hoomalu paha, a nana no e kii aku i na aoao elua, e hele mai imua ona ; a nana no e imi, e lohe a e hoocholo no ka hoopii ; a ma ia imi ana a me

ka lohe ana i na manawa a pau, e hiki no i ka mea hoopii ke ku i hoike; a ina i ko ka hoopii, alaila, e hookuuia ke kauwa, a ua pau no kona noho hookauwa ana, a e hooukuia boi ka haku i ke dala, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a ina e hookaa ole mai oia ia dala, e hoopaaia no oia i ka hao ma ka hana oolea, a hookaaia ke dala."

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXV.

HE KANAWAI

E KAU AKU AI KA UKU POHO NO NA INO I HANAIA E KA POE INU A ONA, A ME NA POINO I LOAA IA HAI NO IA MEA MALUNA O KA POE NANA E MALAMA I NA HALE KUAI LIILII I NA WAIONA, KAHU E INU AI A ONA.

E HOOHOLIOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni:*

PAUKU 1. O kela me keia kane mare, wahine mare, keiki, makua, kahu, haku hana, a mea e ae paha, i loa ka poino o ke kino a waiwai paha, a i ka mea paha e pono ai ke ola, e kekahi kanaka i ona, a mamuli paha o ka ona, ona mau, a ona e ae paha o kekahi kanaka, a i ole ia, oia iho no ka i ona, a ua loa iaia ka poino i oleloia mamuli o ia ona ana, alaila, he kuleana no kona e hoopii ma kona inoa iho, pakahi a me ka poe hui paha me ia, e kue ana i ka mea a mau mea paha nana i kuai liilii i na waiona i ona ai a hapa ona ai paha kela kanaka a mau kanaka paha, no na poino a pau i loa a me ka uku poho pu kekahi, a he kuleana ko ka wahine mare e like me ko ka wahine i mare ole ia e hoopii a e lawe nona iho ka uku poho i loa mai malalo o keia kanawai. A ina e hooholioia ka uku poho malalo o keia kanawai na kekahi keiki i oo ole, e haawiiia kela uku ma kona lima, a i ole ia ma ka lima o kona makua, kona kahu, a mea pili e ae paha, e like me ke kauoha o ka Ahaookolokolo.

PAUKU 2. E hiki no ke laweia na hoopii a pau malalo o keia

kanawai, imua o kela me keia Ahahookolokolo o keia Aupuni, nona ka mana kupono e hooholo ai.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXVI.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA MAHELE 4 O KA PAUKU 15 O KA MOKUNA XVI O KE KANAWAI HOOPAI KARAIMA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Mahele 4 o ka Pauku 15 o ka Mokuna XVI o ke Kanawai Hoopai Karaima, ma ke kapae ana i na huaolelo "i ka uhau kaula ma kona kua ma ke akea, aole e oi aku mamua o na uhau ana he iwakalua," a me na huaolelo, "aole nae e uhauia kekahi wahine i ke kaula," a penei e heluheluia'i ua pauku la :

"PAUKU 15. Eha degere o ka aihue, * * * * * (4) O na aihue a pau i ka waiwai emi mai i na dala elima, a o na aihue e ae a pau, aole i komo iloko o na pauku maluna iho, he aihue no ia ma ke degere eha, a e hoopaiia no oia i ka hoopaaahaoia ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o na malama eono."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooholoia'i, a o na kanawai a me na hapa kanawai a pau e kue ana i keia, ua hoopauia.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXVII.

HE KANAWAI

E HOOPONOPONO AI KA MONE.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. O ka mone i aeia e lawelawe ma keia Aupuni, oia no ke dala maoli i like kona waiwai me hookahi haneri keneta,

ka mone apana o Amerika Huipuia ; o ka hapalua dala, i like kona waiwai me kanalima keneta ; o ka hapaha dala, e like kona waiwai me iwakaluakumamalima keneta, a me ke dinie me ka hapalua dime i like ko laua waiwai me umi keneta a me elima keneta pakahi, o ia mone apana ; a o ka hapalua dala, oia hoi ke kanalima keneta o ka mone apana o Amerika Huipuia, e manao ia oia no ke kulana paa o ka mone malalo o ke kanawai, ma ka uku ana i ke dala a pau iloko o keia Aupuni. O na mone gula a me na mone keokeo o na ano e ae a pau, i kau ia ka hoailona o kekahi Aupuni Kuokoa, e lawe no ia mone ma ka hookaa ana i na auhau o ke aupuni, na dute, a me na uku e ae e uku ia'na ma ka oihana o ke Aupuni, a pela no hoi e ku i ke kanawai e uku ai i na aie o kanaka i aie ai a e hookaa ai hoi maloko o keia Aupuni ; na ka Moi iloko o ka Ahakukamalu e hoomaopopo i ka waiwai o ia mone, a na ke Kubina Waiwai e hoolaha no ia maloko o ka nupepa o ke Aupuni. Ina paha, i kekahi manawa, ua hoolēia aole e lawe kekahi o na mone i oleloia maluna ae nei, he mone ku i ke kanawai, alaila e hiki no i ka mea e uku ana ia mone ke hoike ia aku imua o ka Ahahookolokolo, a no ia uku ana me ka hoole ana, e hoolilo ia i kumu e uku ole oia i na koina o ka aha.

PAUKU 2. O na apana dala a pau nona ka waiwai iloko he iwakaluakumamalima keneta, a emi mai paha, e ku no i ke kanawai ke uku ia'ku penei wale no : Ma ka uku ana i na puu dala a pau aole i oi aku i ka umi dala ; a ma ka uku ana i na puu dala a pau i oi aku i ka umi dala, a i oi ole aku i ka hookahi haneri dala i umikumamalima dala no kela me keia haneri ; a ma ka uku ana i na puu dala a pau i oi aku i ka hookahi haneri a i oi ole aku i ka hookahi tausani dala, i e umi dala no kela me keia haneri ; a ma ka uku ana i na puu dala a pau i oi aku i ka hookahi tausani, i elima dala no kela me keia haneri.

PAUKU 3. O na kanawai a me na hapa kanawai i kue i keia, ua hoopau loa ia.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOK

HEA ANA I KA

HO

MA e ka Moi

hoolooka iloko

1. Aole no

hoolilo a palapa

waiwai paa, k

pela, e ka lun

hooi i kakani

ma ke ano

ka olelo i t

ikeia e ua l

2. Ma ka

keia hooiaio

no ka me

ma ke ano

ka ole

ikeia e ka

hoike.

3. E ka

Ma, Mokupu

na hele ki

hoakakaia

ma, a ua ae m

hooi pono,

4. Ina

hooiaio i l

ka palapala

Mokupuni o

na hele k

ka mea i b

hooialoia r

ma, a'u i ik

MOKUNA XXVIII.

HE KANAWAI

E KA UOHA ANA I KA HOOMAOPPOIOIA O KA POE E KOI ANA E
HOOTIAIOIA NA PALAPALA.

E HOOHOLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Aole no e laweia ka hootiaioia ana o kekahi palapala hoolilo a palapala e ae e hoolilo ana, a e lawelawe ana no kekahi waiwai paa, ke ole i ike kinoia ka mea i hele mai e hootiaio pela, e ka luna e lawelawe ana ma ia mea, oia no ka mea nona ka inoa i kakauia maloko o ia palapala hoolilo a palapala e ae paha, ma ke ano kuleana iloko ; a i ole pela, e hoakakaia mamuli o ka olelo i hoohikiia, a olelo ike paha o kekahi hoike kupono i ikeia e ua luna nei.

PAUKU 2. Ma ka palapala hoike no ia hootiaio ana, e hoakakaia no keia hootiaio ana, a no ka ike o ka luna i ke kino o ia kanaka, oia no ka mea nona ka inoa i kakauia ma ka palapala i hootiaioia ma ke ano kuleana iloko, a i ole ia, ua hoomaopopoia oia mamuli o ka olelo hoohiki a olelo ike paha o kekahi hoike kupono i ikeia e ka luna, a e hookomoia kona inoa maloko o ka palapala hoike.

PAUKU 3. E kakauia ua olelo hoike la, penei : "Ko Hawaii Pae Aina, Mokupuni o ——— i keia la — o ———, M. H. —, ua hele kino mai imua o'u, o A. E., a ua ike au oia no ka mea i hoakakaia maloko o ka palapala mamua ae, a nana no ia i hana, a ua ae mai kela ia'u, ua hanaia me ke kuokoa a me kona manao pono, a no na kumu i hana maloko."

PAUKU 4. Ina i ike ole ia ka mea nana i lawe mai i ka palapala e hootiaio i kona inoa e ka luna nana ia oihana, alaila, e hanaia ka palapala hoike ma ke ano penei : "Ko Hawaii Pae Aina, Mokupuni o ——— i keia la — o ———, M. H. —, ua hele kino mai o A. E. imua o'u i hoomaopopo io ia oia no ka mea i hoakakaia maloko o keia palapala, a nana no i hana, i hootiaioia ma ka hoike ana mai o I. O., he hoike kupono no ia mea, a'u i ike ai a na'u no i hoohiki iaia ; a ua ae mai o

A. E., ua hana oia i keia palapala me ke kuokoa a mamuli o kona makemake pono, a no na kumu i haina maloko."

PAUKU 5. Na palapala hoike oiaio, palapala a pau, aole no e laweia he mea oiaio maloko o kekahi Ahahookolokolo o keia Anpuni, aole hoi e kakauia ma na Buke o ka Luna Kakau Kope, ke kulike ole ka hana ana me na olelo o keia kanawai.

PAUKU 6. E lilo keia i kanawai mai kona la aku i hooholoia'i, aka, o na palapala hoike hooiaio palapala a pau i hanaia mamua o ke kau ana o keia kanawai, aole no e lilo i mea ole mamuli o na olelo o keia kanawai.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXIX.

HE KANAWAI

E HOEMI AI I KEKAHI MAU KOINA MA KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE, NA AHA HOOKOLOKOLO KAAPUNI A ME NA AHA HOOPONOPONO WAIWAI HOOILINA, A E KAU ANA I UKU LOIO.

E HOOHOLOIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaoelo* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaoelo Kau Kanawai* o ke *Anpuni* :

PAUKU 1. Ma ka Aha Kiekie a me na Aha Kaapuni, e kauia na koina no kela me keia palapala kena, palapala hoomalu, palapala ohi, a palapala e ae o ia ano, i elua dala pakahi, no kela me keia palapala kii hoike, hookahi dala ; aole no-e kau i koina no ka wae ana i ke jure, a me ka hoopuka ana i ka palapala kena no ia jure, a me ke kii ana i kekahi papa jure.

PAUKU 2. O ka uku o ka Luna Makai Kiekie, a o ka Makai Nui paha, no ka hooko ana i kekahi palapala kena a palapala mana e ae i hoopukaia e ka Aha (koe nae na palapala kii hoike) i hookahi dala no kela kanaka keia kanaka i kiiia ; no ka hooko ana i kekahi palapala ohi, a palapala mana e ae no ka ohi ana i ke dala, elima keneta no kela me keia dala i ohiia a hiki i ka elima haneri dala, a elua me hapalua keneta no kela me keia dala i ohiia i oi aku i ka elima haneri dala ; no ka hooko ana i

kekahi palapala e hoonoho aku a e hoihoi paha i ka waiwai, a e hoonoho aku i kekahi maluna o kahi wahi, a hookaawale aku ka mea hoolimalima e noho ana, mamuli o ke kauoha a ka aha, hookahi dala ; aole no e kauia ke koina no ka ukali ana i ka Aha.

PAUKU 3. O ka uku o ka Lunakanawai no kela a me keia noho ana mai ma ke keena, no ka hoolohe i kekahi olelo noi, i hookahi dala no ia.

PAUKU 4. Ma na Aha Hooponopono Waiwai Hooilina, e kauia na koina no kela me keia kauoha a palapala kena paha, i hookahi dala ; no kela me keia palapala kii hoike, hookahi dala ; no ka hoolohe ana no ka hooiaio ana a me ka hooholo ana no kekahi palapala kauoha hooilina, elua dala ; no ka lawe ana, hoomaopopo ana a me ka hooholo ana no kekahi moo buke helu e waiho ia mai, a no ka hooholo ana paha no ka mahele o ka waiwai lewa, hookahi dala ; no ka hoolohe a me ka hooholo no na mea kue i ka hookohu ana o kekahi Luna Hooponopono Waiwai Hooilina, a o ke noi paha no kona hoopauia ana, a no ka hoopauia ana paha o kekahi kahu, a o ke noi paha no ka hoolilo i mea ole ka hooiaio ana o kekahi palapala kauoha hooilina, hookahi dala : Aka nae, ma na hibia a pau, ina aole i oi ke kumukuai o ka waiwai o ka mea i make, mamua o na dala he elima haneri, aole e kauia ka uku koina mamua o na dala he umi, koe ka uku no ka hoolaha ana ; a o keia uku koina, he uku pau ia no ka hana ana i ka waiwai o ka mea i make, ma na noho ana o ka Aha i kauohaia e na kanawai a me ka Aha a pau ka hana, a hookuua ka hooko kauoha, ka luna hooponopono, kahu a hope malama waiwai.

PAUKU 5. Ma na Aha a pau o keia Aupuni, ma na hoopii ano "Assumpsit" a pau, ma ka auhau koina ana, e auhauia no ka uku loio (mawaho ae o na uku loio i ae ia i keia manawa) na ka aoao i haule e uku mai ia koina, a e heluia no keia koina iloko o na dala i komo iloko o ka palapala ohi waiwai, penei, umi keneta no kela dala keia dala a hiki i ka hookahi haneri dala, a ina i oi na dala mamua ae o ka haneri hookahi, alaila, elua keneta me ka hapalua no kela dala keia dala, ma na dala i oi maluna ae o ka hookahi haneri dala e heluia ai. E auhauia keia koina uku loio, ina i ko ka mea hoopii, ma ke dala i hoo-

hōloia ma ka olelo hōhōlo a ka Aha ; a ina i ko ka mea hoopiia, alaila e auhauia keia koina ma ke dala i koi ia ma ka hoopii.

PAUKU 6. E lilo keia i kanawai mai kona la aku i hōhōloia'i, a o na kanawai a me na hapa kanawai a pau e kue ana i keia e hoopauia no.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXX.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KE KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI E HOOPONOPONO ANA I NA INOA," I HOHŌLOIA MA KA LA 24 O AUGATE, M. H. 1860.

E HOHŌLOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 6 o ke kanawai i kapaia "He Kanawai e hooponopono ana i na inoa," i hōhōloia ma ka la 24 o Augate, M. H. 1860, e pakui aku i kela Pauku 6 i na huaolelo, penei : "Koe nae mamuli o ka olelo hōhōlo a ke 'Lii ka Moi iloko o ka Abakukamalu, i hookumuia kela olelo hōhōlo maluna o ka palapala hoopii o ka mea e makemake ana e hoololi i kona inoa, a e hoolaha pono ia no ka lohe ana o ka lehulehu, aole e emi malalo o na hebedoma eha iloko o kekahi nupepa i oleloia maloko o ua olelo hōhōlo nei," a e heluheluaia ua pauku la penei :

"PAUKU 6. Aole no e ku i ke kanawai ke hoololiia kekahi inoa i laweia a haawiia paha mamuli o keia kanawai. Aole no hoi e ku i ke kanawai ke hoololiia kekahi inoa i laweia a haawiia paha mamua o ke kau ana o keia kanawai, koe nae mamuli o ka olelo hōhōlo a ke 'Lii ka Moi iloko o ka Ahakukamalu, i hookumuia kela olelo hōhōlo maluna o ka palapala hoopii o ka mea e makemake ana e hoololi i kona inoa, a e hoolaha pono ia no ka lohe ana o ka lehulehu, aole e emi malalo o na hebedoma iloko o kahi nupepa i oleloia maloko o ua olelo hōhōlo nei."

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXI.

HE KANAWAI

E HOAKAKA HOU AI NO KE ANO A ME NA MEA I HOOPAAIA MA NA PALAPALA HOOPAA HANA I AEIA MAMULI O NA PAUKU 1417 A ME 1418 O KE KANAWAI KIVILA.

NO KA MEA, ua kühihewa ia no ke ano o ke kau wahi o ke kanawai e pili ana i na haku a me na kauwa, a ua pololei ole ka wehewehe ana o kekahi poe he lehulehu. A no ka mea, ua pono ke kau i kanawai hou, i ole e kühihewa hou ia ma keia hope aku, a e hoakaka hou no ke ano a me na mea i hoopaaia ma na palapala hoopaa hana i aeia mamuli o na Pauku 1417 a me 1418 o ke Kanawai Kivila; Nolaila,

E HOOHOLEIA e ka *Moi* a me ka *Hale Ahaolelo* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo Kau Kanawai* o ke *Aupuni* :

PAUKU 1. Aole no e ku i ke kanawai ka palapala hoopaa hana o kekahi wahine i mareia, ke ole e hookaawaleia, mai kana kane aku, ma ka olelo hoooho o kekahi aha i loa pono ka mana, a ina e komo aku kekahi wahine iloko o ka mare, oia e noho ana oia malalo o ka palapala hoopaa hana, e lilo ia i mea e hoopau ai ka palapala hoopaa hana.

PAUKU 2. Ina o kekahi kanaka e noho ana malalo o ka palapala hoopaa hana, a ua hoopaaia oia e kekahi aha, e hoolawa no ka pono o kona haku i ka manawa i poho mamuli o kona haalele wale, ma ka hoohana iaia i kekahi manawa e oi aku ana mamua o ka manawa i oleloia ma ka palapala hoopaa, alaila, e uku ia ua kanaka nei no ia manawa keu ana i hana ai pela, e like me ke kulana uku i hoakakaia ma ka palapala hoopaa hana.

PAUKU 3. Aole no e hoopaaia kekahi kanaka e noho ana malalo o kekahi palapala hoopaa hana, e hana no kekahi manawa mahope ae o ka la i pau ai ia palapala hoopaa, i mea e hookaa ai kekahi aie a uku mua paha o ua kanaka nei ana i ohi ai iloko o ka manawa hana ana i hoooho mua ai, a o na olelo a

pau iloko o ia palapala hoopaa e manao ana e hiki no ke hoo-
hana ia ka paahana no ia uku mua, he mea ole loa no ia ma ke
kanawai.

PAUKU 4. O na kanawai a me na hapa kanawai a pau i kue i
keia a i kulike ole me keia e hoopauia, a ua hoopauia no.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXII.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI KA PAUKU 184, 185 A ME 186 O KE KANAWAI KIVILA.

E HOOHOLAIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae*
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia ka Pauku 184 o ke Kanawai Kivila, a
penei e heluhelu ia'i: "Ina i noi aku na kanaka i ku i ka auhau
he kanalima a keu o kekahi apana imua o ke Kuhina Kalaiaina,
e wehe i alanui hou, alaloa, a alabele paha, a i ole ia, e pani
paha i kekahi alanui, alaloa, a alabele kahiko, a e hoakea ia a
hoanoe ia paha, a ina hoi i hoomaopopoia i ke Kuhina ma ke-
kahi ano e ae ua pono ke weheia, hoakeaia, a hoanoeia paha
kekahi alanui, alaloa, a alabele paha, alaila, na ua Kuhina nei e
noi aku i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kaku, e wae ae i
ka papa inoa he iwakaluakumamalima nolo ko mai o ka poe
kupono i ke koho balota ma ka apana kahi i manaoia e hana i ua
hana hou nei, a na ka Lunakanawai e kauoha aku i ka Makai
Kiekie o ke Aupuni, a i ole ia, ka Makai Nui o ka Mokupuni
kahi i manaoia e hana i ua hana hou nei, e unuhi ae i na inoa
eono i poe jure e hoocholo no ka pono a me ka pono ole o ia
hana i manaoia, a'e hoike koke ia ko lakou olelo hoocholo, a o
ko ka hapanui paha o lakou, imua o ke Kuhina Kalaiaina, a ma
keia ua kauohaia ua Kuhina nei e hana aku e like me ia olelo
hoocholo o ke jure."

PAUKU 2. E hoololiia ka Pauku 185 o ke Kanawai Kivila, a
penei e heluhelu ia'i: "Ina e hanaia, paniia, a hoakeaia paha

kekahi alanui a alaloa paha, e manao pono ia na kuleana waiwai o kela me keia mea nona ka aina e pili ana i ua hana hou nei. Aia a holo ka manao e hana i ua hana hou la, alaila, na ka luna alanui e kau koke i mau olelo hoolaha ma na wahi e hele ai ua alanui hou, alaloa a alahela paha i manaoia e pani, e wehe, e hoakeaia, a e hoanoeaia paha, a e kahea ana i na mea a pau, ke kuleana lakou e hele mai, e hoike imua o ka Lunakanawai Kaapuni, a Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, e kokoke ana, a na ua Lunakanawai nei e hooili koke aku i ke Kuhina Kalaiaina i kope hoike aku no ia mau koi ana.

PAUKU 3. E hoololiia ka Pauku 186 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelu ia'i: "Aia a loa mai ia mau koi ana, ina aole e like ka manao o ke Kuhina Kalaiaina a me ka poe kuleana no ka mea e ukuia no ia mau koi ana, alaila, na ke Kuhina e hoonoho i poe Komisina ekolu i mau kanaka ku i ka wa, a i ole ia, e hiki no iaia ke noi aku i ka Lunakanawai o kekahi Aha kakau, e kii i poe jure, i waeia e like me ka mea i oleloia ma ka pauku mua, a e hooholo no ke kumu waiwai a me ka uku poho paha i manaoia e loa ana i ka ona a mea paha e noho ana maluna o kekahi aina e laweia'na no ua hana hou nei i manaoia, a mamuli o ka olelo hooholo o ia poe jure, a o ka hapanui paha o lakou, e hookumuia'i ka uku a ke Aupuni e haawi ai no ia waiwai a uku poho paha, a na ua poe Komisina a jure paha, e hooili aku i kekahi kope o ka lakou olelo hooholo i hooiaioia i ke Kuhina Kalaiaina, a i ka mea nana ke koi kekahi kope."

PAUKU 4. O na olelo a pau o ke kanawai i kapaia "He Kanawai e hooponopono ai i ke kau ana i kekahi hapa o na lilo no ka hana ana i na alanui maluna o na aina i hoopomaikaiia e ia mea," i aponoia ma ka la 8 o Iulai, 1870, e manaoia e pili ia mau olelo a pau i ka hoakea ana a me ka hoanoe ana i kekahi alanui, alahela a alaloa paha, e like me ka mea i oleloia ma na pauku mua o keia kanawai; aka hoi, e manaoia ua like ka mana o ke jure i oleloia ma keia kanawai me ko ka poe Komisina i oleloia ma ia kanawai i hooholoia ma ka la 8 o Iulai, 1870.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXIII.

HE KANAWAI

E HOONOHONOHO AI I WAIHONA AUPUNI NO NA MEA E PILI ANA
I KA WA KAHIKO, KA OIHANA NAAUAO, BOTANIA, GEOLOGIA,
A MOOLELO O NA MEA OLA O KO HAWAII PAE AINA.

NO KA MEA, ke ku nei kakou he lahui, ma ko kakou kulana ma-
waena o na Aupuni holomua, a naauao o ka honua, ma na mea
e pili ana i ka noho hoopono a kuokoa hoi, a ma na lako o ka
naauao i loa ai iwaena o kakou mamuli o ko kakou mau kula
nui, a kula kumumua ; a

NO KA MEA, o kekahi Waihona Aupuni e hoike mai ana i na mea
e pili ana i ka Wa Kahiko, ka Oihana Naauao, Botania, Geo-
logia, a moolelo o na mea ola o ke kakou Aupuni, he ano kula
no ia, e hoonaauao ai i ko kakou hanauna opio, a he Waihona
Hoike no hoi no ke au holookoa o ke akeakamai ; a

NO KA MEA HOI, ma ka nee mau ana o ke au o ka manawa he
mea pilikia, a ane hiki ole hoi, ka hoiliili ana, mai ka waihona
o na makahiki i kaahope ae nei, i na hoailona o ke kau maka-
mua o ko kakou ola Lahui, a me ke kau kinohi o keia Pae
Moku ; Nolaila,

E HOOHOLAIA e ka Mo'i a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E haawiia, a ma keia ua haawiia no ka mana i ka
Papa Hoonaauao e hoonohonohe ma kekahi hale Aupuni, a kee-
na oloko o ia hale paha, i kuhikuhi ia a hookaawaleia e ke
Kuhina Kalaiaina no ia mea pono no, i Waihona Aupuni kahi
i hoiliiliia'i, a e malamaia'i i na mea a pau o kela me keia ano e
hoikeike ana no ke ano o ka Wa Kahiko, ka Oihana Naauao,
Botania, Geologia, a Moolelo o na mea ola o ke Aupuni, i loa
ma ka lima o ka Papa Hoonaauao, mamuli o ka makana wale ia
ana mai, a ma ke kuai ana paha.

PAUKU 2. Ma keia ua haawiia i ka Papa Hoonaauao ka mana
e hooholo a e kau i mau rula a lolina paha, i kue ole i kekahi o
na kanawai o ke Aupuni, no ka hooponopono ana i ka Waihona

MOKU

H

KA NA KOM

KEKAHI

ma ke kau

i kapaia "H

na Aina Mo'i, a

na mau aina lu,

aina e ae, "O na

na aina i hoo

i o lome, M. H.

melameha III.

na a mau loa

melameha V., e

e no e hiki ke

ma me na hop

ho bo ia nei, a

tana i palapa

ahiki e oi aku

na, oia e oli

ka hoolilo loa

la ma ka Ili

Mani, a pene

ke kibi Hik

o pii ana me

ma me Kaaw

XXIII.

AI

INI NO KA MAI

IAO, BOTANIA

WAI PAE AIA

i, ma ko kaula

nao o ka houna

koa hoi, a ma

mulu o ko kaula

i e hoike mai

na Naanao, Ro

takou Aupuni

nauna opia, a

e akeakamai;

a o ke au o ka

oilili ana, ma

a hoailona o ka

ke kau kinohi

Ahaolelo o ko

Kau Kanawai

haawiia no ka

ekahi hale Aup

ia a hookawale

i Waihona Aup

pau o kela me

biko, ka Oihana

ea ola o ke Aup

mulu o ka mak

Papa Hoonaau

aha, i kua ole

nopono ana i ka

Aupuni i oleloia maluna, ana i manao ai he pono no ka hoomau ana a no ka hoolilo ana o ua Waihona Aupuni la he waihona hoike no na lala o ke akeakamai i hoailona ia malaila; a ua ka Papa Hoonaauao e kauoha e hoolahaia ua mau rula a loina la no na pomaikai o ka lebhulehu. Na ka Papa Hoonaauao no hoi e hoolimalima na dala i haawiia iaia ma kela me keia manawa, ma na kumu kokua kupono no ka hooko ana i na kauoha o keia kanawai.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXIV.

HE KANAWAI

E AE AKU ANA I NA KOMISINA O NA AINA MOI E HOOLILO AKU I KEKahi APANA AINA MOI.

NO KA MEA, ma ke kanawai i aponoia ma ka la 3 o Ianuari, M. H. 1865, i kapaia "He Kanawai e hoopau ai i na Moraki maluna o na Aina Moi, a e papa ana a mau loa aku i ka hoolilo ana o ua mau aina la," ua hooholoia mawaena o kekahi mau mea okoa e ae, "O na aina a pau i hoolilo ole ia, a e koe ana iloko o na aina i hookaawaleia ma ke kanawai i hooholoia ma ka la 7 o Iune, M. H. 1848, e olelo ana, o ia mau aina ponoi o Kamehameha III., nona no a no kona poe hoolilina, a me na hope ona a mau loa aku," a ua ili mai ia mau aina i ka Moi Kamehameha V., e hookapu loaia ia mau aina mai keia la aku, aole no e hiki ke kuai hooliloia, aka, e hooliia aku i ka poe hoolilina a me na hope o ka Noho Moi a mau loa aku. A ke hooholo hou ia nei, aole no e ku i ke kanawai ma keia hope aku e hana i palapala hoolimalima no kekahi o ia mau aina no na makabiki e oi aku ana i ke kanakolu."

A NO KA MEA, oia e ola ana o Kamehameha IV., ua kuai a ua ae aku i ka hoolilo loa ia Kabilikaula (k) i kekahi apana aina e waiho la ma ka Ili o Halaula Alua, Apana o Wailuku, Moku-puni o Maui, a peuei ka holo ana o na palena: E hoomaka ana ma ke kibi Hikina Hema a e holo ana Akau 26° Ko. 3.50 kaul. e pili ana me Naleipuleha; Hema 66° Ko. 4.29 kaul. e pili ana me Kaauwai; Hema 31½° Hi. 2.54 kaul. e pili ana me

Lumilani ; Akau 56° Hi. 2.00 kaul. e pili ana me Kaimu a me Napela ; Hema 30° Hi. 1.58 kaul. e pili ana me Napela ; Ak. 60° Hi. 2.05 kaul. e pili ana me Napela ; a hiki i kahi i hoomaka ai. Ka Ili 1 $\frac{1}{4}$ Eka.

A NO KA MEA, o Kamehameha V., i oleloia i ka manawa i ae aku ai oia e hoolilo i ua aina la he kuleana pono no kona ma ke kanawai e hoolilo aku pela, a ua ukuia ke kumukuai kupo ; Nolaila,

E HOHOLELOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

Ma keia, ua aeia, a ua haawiia ka mana i na Komisina o na Aina Moi, e hana a e haawi aku i ka palapala hoolilo aina kupo a me ka oiaio no ka apana aina i hiiia maluna ae ; a e paa ia palapala hoolilo ma ke kanawai, me he mea la, ua hanaia e ka Moi Kamehameha IV., i kona wa e ola ana.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXV.

HE KANAWAI

E HOOKAAWALE ANA I NA HAAWINA DALA NO KE AUPUNI NO NA MAKAHIKI ELUA E PAU ANA MA KA LA KANAKOLUKUMAMAKAHI O MARAKI, MAKAHIKI HOOKAHI TAUSANI EWALU HANERI ME KANAHIKUKUMAMAHA.

E HOHOLELOIA e ka *Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. O na Haawina Dala mahope nei i hiki aku ka huiua i na Dala Hookahi Miliona Hookahi Haneri me Kanakolu Tausani Elua Haneri me Kanahakumamaha e haawiia ia mau dala mailoko ae o na dala e waiho ana iloko o na makahiki elua e hoomaka ana ma ka la mua o Aperila, 1872, a e pau ana ma ka la 31 o Maraki, M. H. 1874.

NA LILO MOI.

Ko ka Moi dala ponoi a me ka Oihana Alii	\$45,000
Pauku a me ke Kakauolelo o ka Moi	5,000
	<hr/>
	\$50,000

NA HAAWINA HOOMAU.

No ka Moiwahine Emma..... \$12,000

AHAOLELO ME AHAKUKAMALU.

Na lilo o ka Ahaolelo..... \$15,000
 Kakauolelo Ahakukamalu (\$5 no ka halawai)..... 200
 Na Lako Palapala me kela lilo keia lilo Ahakukamalu..... 100
 Hoopaa kupono ana i ka moolelo o ka Ahakukamalu..... 200

\$15,500

OIHANA HOOKOLOKOLO.

Uku o ka Lunakanawai Kiekie..... \$10,000
 Uku o ka Lunakanawai Kokua Mua..... 8,000
 Uku o ka Lunakanawai Kokua Elua..... 8,000
 Uku o ka Kakauolelo o ka Aha Kiekie..... 4,000
 Uku o ka Hope Kakauolelo o ka Aha Kiekie..... 2,400
 Uku o ka Maheleolelo o ka Aha Kiekie a me ka Aha Hoomalu..... 2,000
 Uku o ka Lunakanawai Kaapuni o Oahu..... 2,400
 Uku o ka Lunakanawai Kaapuni o Mani..... 3,000
 Uku o ka Lunakanawai Kaapuni o Hawaii..... 3,600
 Uku o ka Lunakanawai Kaapuni o Kauai..... 2,000
 Uku o ka Lunakanawai Hoomalu o Honolulu..... 4,000
 Uku o ka Lunakanawai Hoomalu o Hilo, Hawaii..... 2,000
 Uku o ka Lunakanawai Hoomalu o Lahaina, Maui..... 2,000
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Puna, Hawaii..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kau, Hawaii..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kona Akau, Hawaii..... 450
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kona Hema, Hawaii..... 450
 Aka hoi, ina e hookohuia elua Lunakanawai, no Kona Akau me Kona Hema, e loa no ia laua \$600 pakahi.
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kohala Akau, Hawaii... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kohala Hema, Hawaii... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Hamakua, Hawaii... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Wailuku, Maui..... 700
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Makawao, Maui..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Hana, Maui..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Kaupo, Maui..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Molokai..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Lanai..... 400
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Ewa me Waianae, Oahu. 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Waialua me Koolauloa, Oahu..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Koolaupoko, Oahu..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Hanalei me Anahola, Kauai 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Lihue, Kauai..... 600
 Uku o ka Lunakanawai Apana o Koloa, Kauai..... 600

Uku o ka Lunakanawai Apana o Waimea, Kauai.....	\$ 600
Uku o ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni Apana 2.....	400
Uku o ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni Apana 3.....	300
Uku o ka Hope Kakauolelo o ka Aha Kaapuni Apana 3...	300
Uku o ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni Apana 4.....	300
Na lilo palapala me na lilo e ae o na Aha Hookolokolo a pau, (hui puia na lilo pai me na lilo poo leta).....	1,300
Na Lilo o ka Aha Kiekie.....	1,700
Na lilo o na hoike hihia Karaima o na hihia i hanaia imua o ka Aha Kiekie me ka Aha Kaapuni, a na ka Lunakana- wai Paresidena o ka Aha e ae mai ka ukuia ana.....	300
Na lilo o ka Aha Kaapuni Apana 2.....	1,200
Na lilo o ka Aha Kaapuni Apana 3.....	1,500
Na lilo o ka Aha Kaapuni Apana 4.....	600
Kuai ana i na Buke Kanawai.....	500
Koi a Kanehoalani no na koina.....	50

\$73,450

OIHANA O NA AINA E A ME KAUA.

Uku o ke Kuhina.....	\$10,000
Uku o ke Kakauolelo.....	4,000
Na Lilo Keena o na Luna Aupuni ma na Aina E.....	2,000
Na lilo leta me na lilo e ae.....	2,000
Na lilo o na Elele ma na Aina E.....	5,000
Uku o ka Luna o ko ke 'Lii Aupuni ma Ladana.....	1,600
Kokua Oihana Koa.....	68,000
Kokua ana no ka hoihoia mai o na kanaka Hawaii ilihune, mai na aina e mai.....	1,500

\$94,100

OIHANA KALAIAINA.

Uku o ke Kuhina.....	\$10,000
Uku o ke Kakauolelo Mua.....	4,000
Uku o ke Kakauolelo Alua.....	3,000
Uku o ke Kiaaina o Oahu.....	3,600
Uku o ke Kiaaina o Maui.....	3,600
Uku o ke Kiaaina o Kauai.....	2,400
Uku o ke Kiaaina Wahine o Hawaii.....	3,000
Uku o ka Hope Kiaaina o Hawaii.....	2,000
Uku o ke Kakauolelo o ke Kiaaina o Oahu.....	800
Uku o ke Kakauolelo o ke Kiaaina o Maui.....	1,000
Uku o ke Kakauolelo o ke Kiaaina o Kauai.....	1,000
Uku o ke Kakauolelo o ke Kiaaina Wahine o Hawaii.....	2,000
Uku o ka Luna Hale Paahao o Oahu.....	3,000
Uku o ka Luna Wai me Kakauolelo o ka Makeke.....	3,600
Uku o ka Luna Leta Nui.....	5,000
Uku o ke Kakauolelo Mua o ka Hale Leta.....	2,400

1. Kauai.	Uku o ke Kakaulelo Alua o ka Hale Leta.	\$ 832
Apaua 2.	Uku o na Luna Leta o Hawaii.	800
Apaua 3.	Uku o na Luna Leta o Maui, Molokai a me Lanai.	1,000
Apuni Apuni.	Uku o na Luna Leta o Kauai.	400
Apaua 4.	Uku o na Lawe Leta.	6,566
Hookolokohau.	Kela me keia lilo o ka Oihana Leta.	4,234
1).	Uku o na Lutha Alanui.	9,000
ihia i hanai in	Uku o ka Malama Iina Alii.	60
a na ka Lualua	Na lilo o ka Iina Alii.	500
kuia ana.	Uku o na Elele.	1,144
	Kela me keia lilo o ka Oihana Kalaiaina.	2,000
	Uku hoolimalima o na Keena Aupuni.	2,400
	Uku hoolimalima o ka Aina Uwapo.	2,000
	Na lilo o na Lako Alanui.	1,500
	No na pino Alanui.	3,000
	Na Alanui me na Alahaka, Oahu.	8,000
	No ke Alahaka ma ka Muliwai o Waiawa, Ewa.	3,000
	Na Alanui me na Alahaka, Kauai.	2,000
ME KAU.	Na Alanui me na Alahaka, Maui.	4,000
	Na Alanui me na Alahaka o Hilo, Hawaii.	8,000
	Na Alanui me ka Alahaka o Puna, Hawaii.	1,000
a Aina E.	Na Alanui me na Alahaka o Kau, Hawaii.	2,000
	Na Alanui me na Alahaka o Kona, Hawaii.	2,000
	Na Alanui me na Alahaka o Kohala, Hawaii.	2,000
Ladana.	Na Alanui me na Alahaka o Hamakua, Hawaii.	1,000
	Na Alanui me na Alahaka o Molokai a me Lanai.	2,000
ka Hawaii	Alahaka ma Hanalei.	1,200
	Halemai Lepera.	30,000
	Na Kahuna Lapaau Kaahale me na Kahumai.	12,000
	Na lilo a pau o ka Papa Ola.	18,000
	Halemai Pupule.	14,000
NA.	Kokua no ka Halemai Moiwahine.	16,000
	Hana hou i ka Halemai Moiwahine.	3,500
	Kuai buke no ka Waihana Buke Aupuni.	1,000
	Ana Aina ana.	12,000
	Papa Pai Aupuni.	12,000
	No ke ola o na Paahao.	9,000
	Hooihoihi Mahiai.	3,000
	Oihana Kinai Ahi Honolulu.	10,400
	Mahele me Unuhiolelo.	1,000
	Na Ohewai Hou.	4,000
	Na lilo o ka Buro Oihana Wai.	6,000
	Mokumahu Holo Pili Aina.	12,000
	Na lilo o ka Mokumahu Pele.	11,000
	Na Heleuma me na Mouo.	2,000
	Heleuma me Mouo ma Punaluu.	1,000
Makeke.	Eli ana i ke Awa ma Honolulu.	9,000
	Hana hou ana i na Uwapo.	10,000

Uwapo ma Kaalualu.....	\$ 250
Hana hou i ka Uwapo, Koloa.....	500
Hana hou i ka Uwapo, Kaawaloa....	900
Lanai no na Uwapo.....	6,000
Na lilo o ka Hale Kukui Honolulu.....	1,500
Na lilo o ka Hale Kukui Lahaina.....	500
Na lilo o ka Hale Kukui Hilo.....	400
Na lilo o ka Hale Kukui Kawaihae.....	300
Halealii.....	50,000
Hoopaa ana i ka Hale Aupuni Hou.....	50,000
Hale Papaa Hou Oihana Dute.....	10,000
Hale Hookolokolo, Puna, Hawaii.....	800
Hoakea ana i ka Hale Hoopaahao, Hilo, Hawaii.....	200
Hale Hookolokolo, Lanai.....	700
Hale Hookolokolo, Koolauloa, Oahu.....	700
Hale Hookolokolo me ka Hale Hoopaa, Waialua, Oahu.....	1,400
Hale Hookolokolo me ka Hale Hoopaa, Kona Akau.....	1,400
Hale Hookolokolo me ka Hale Hoopaa, Ewa, Oahu.....	1,400
Hale Hookolokolo, Nawiliwili, Kauai.....	600
Kaupaku hou Hale Hookolokolo, Waimea, Kauai.....	250
Hoakea ana i ka Makeke, Honolulu.....	1,000
Kukulu ana i Hale Makeke, Lahaina.....	3,000
Hana hou i na Hale Aupuni.....	10,000
	<hr/>
	\$461,276

OIHANA WAIWAI.

Uku o ke Kuhina.....	\$10,000
Uku o ka Luna Buke Helu Aupuni.....	4,000
Uku o ka Luna Dute Nui.....	6,000
Uku o ka Hope Luna Dute Nui.....	3,600
Uku o ke Kiai Oihana Dute.....	2,400
Uku o ke Kiai Hale Papaa.....	2,400
Uku o ke Kakanu Buke Helu Oihana Dute.....	2,400
Na Kokua Kiai Oihana Dute, Honolulu me na Awa e ae.....	1,800
Kela me keia lilo Oihana Dute.....	1,500
Luna Dute me Luna Awa, Kawaihae.....	400
Luna Dute me Luna Awa, Kealahou.....	200
Waapa Hale Dute.....	800
Dala Halemai (na loaa i manaolia).....	6,000
Uku o na Luna Helu, aole e oi i ka 5 keneta no ke Dala.....	17,000
Uku o na Luna Auhau, aole e oi i ka 5 keneta no ke Dala.....	13,500
Aie Lahui, ua hiki mai ka manawa e hookaa ai.....	90,000
Ukupanee o ka Aie Lahui.....	70,000
Kela me keia lilo o ka Oihana Waiwai.....	\$2,000
Uku makahiki i hookaa ole ia, e like me ka Papa C.....	150
	<hr/>
	\$234,150

Oihana Kuhina.....
 Oihana Kakanolelo.....
 Oihana lilo, me na lilo.....
 Oihana o ke Aupuni.....
 Oihana Nui o Hawaii.....
 Oihana Nui o Maui.....
 Oihana Nui o Kauai.....
 Oihana Kakanolelo o ka M.....
 Oihana Kakanolelo o ka M.....
 Oihana na Lawehala.....
 Oihana me na Hope.....
 Oihana me na Hope.....
 Oihana me na Hope.....
 Oihana me na Hope.....
 Oihana lilo o ka Oihana.....

BUREAU

Bureau Kula Nui.....
 Bureau Kakanolelo o ka.....
 Bureau Kula Hawaii a.....
 Bureau Kula Aupuni I.....
 Bureau, o ka Palapala.....
 Bureau me na lilo.....
 Bureau.....
 Bureau na Halekula.....
 Bureau Kula Haumana.....
 Bureau o ka makahiki.....
 Bureau Keiki Hawaii.....
 Bureau ana i ka W.....
 Bureau.....

HO

Ho.....
 Ho Kuman.....
 Ho ze Ahakukama.....
 Ho Hookolokolo.....
 Ho na Aina E, me.....
 Ho Kalaiaia.....
 Ho Waiwai.....
 Ho Kuhina.....
 Ho Bureau Hoonaauao.....

OIHANA LOIO KUHINA.

Uku o ka Loio Kuhina.....	\$10,000
Uku o ke Kakauolelo.....	2,400
Kela me keia lilo, me na lilo o ke kaabele ana.....	1,000
Uku o ka Ilamuku o ke Aupuni.....	6,000
Uku o ka Makai Nui o Hawaii.....	4,000
Uku o ka Makai Nui o Maui.....	4,000
Uku o ka Makai Nui o Kauai.....	2,000
Uku o ke Kakauolelo o ka Makai Nui o Hawaii.....	1,000
Uku o ke Kakauolelo o ka Makai Nui o Maui.....	1,000
Hopu ana o na Lawehala.....	3,000
Makai o Oahu me na Hope Makai.....	35,000
Makai o Maui me na Hope Makai.....	11,808
Makai o Hawaii me na Hope Makai.....	9,792
Makai o Kauai me na Hope Makai.....	5,208
Kela me keia lilo o ka Oihana Makai.....	1,000
	<hr/>
	\$97,208

BURO OIHANA HOONAAUO.

Uku o ke Kahu Kula Nui.....	\$4,000
Uku o ke Kakauolelo o ka Papa.....	3,600
Kokua o na Kula Hawaii a me na Kula Enelani.....	43,000
Kokua o na Kula Aupuni Kumumua.....	18,000
Pai ana, &c., o ka Palapala Aina Hawaii.....	3,500
Lako palapala me na lilo e ae.....	700
Kula Hoopololei.....	10,500
Kukulu ana i na Halekula hou.....	2,000
Haawina Kokua Haumana.....	360
Helu Lahui no ka makahiki 1872.....	3,600
Ao ana i na Keiki Hawaii i ka Oihana Lapau.....	3,000
No ka malama ana i ka Waihana Aupuni no na mea kahiko (Museum).....	300
	<hr/>
	\$92,560

HOAKAKA HUI ANA.

Oihana Moi.....	\$50,000
Haawina Kumau.....	12,000
Ahaolelo me Ahakukamalu.....	15,500
Oihana Hookolokolo.....	73,450
Oihana o na Aina E, me Kaua.....	94,100
Oihana Kalaiaina.....	461,276
Oihana Waiwai.....	234,150
Oihana Loio Kuhina.....	97,208
Oihana Buro Hoonaaauo.....	92,560
	<hr/>
	\$1,130,244

PAUKU 2. E kau no ke Kubina Waiwai ma ka aoao o na loaa o ka Bila Haawina o 1871 a me 1872 i na koena a pau i haawiia ma ke kanawai i aponoia ma ka la 22 o Iulai, 1870, aole nae i ukuia a hiki i ka la 31 o Maraki, 1872, aole hoi i hoakakaia ma kahi e, a oia mau puu dala a pau, aole no e ukuia no na kumu i hooliloia'i mamua.

PAUKU 3. E hoomau aku ke Kuhina Waiwai i ka uku ana i na uku makahiki i oleloia ma keia kanawai, ka uku o na Koa a me na Makai, na lilo o ka Oihana Kinaiahi, a me ka Aha Kiekie a me ka Aha Kaapuni, na Bila Aie o ke Aupuni a hiki i ka la 30 o Iune, 1874, ke hooholo ole ia he Bila Haawina hou mamua ae o ia la.

PAUKU 4. Aole loa e ku i ke kanawai ke uku ke Kuhina Waiwai, aole hoi e ae e ukuia aku i kekahi dala mailoko ae o ka Waihana no na kumu e ae, aka, no na kumu wale no i hoakakaia ma keia kanawai. Aka hoi, o na dala a pau i waihoia mai ma ke ano ku i ka wa, a ua haawiia aku no ia he palapala hoike aie, a me ka uku hoopanee ma ia dala e ukuia no i ka manawa i oleloia me ka haawina ole.

PAUKU 5. Ua ku no i ke Kanawai ina e pau e kekahi haawina okoa iloko o kekahi oihana e hoolawa no ke poo o ua oihana la, i kela haawina noloko ae o ke koena o kekahi haawina okoa e ae, iloko o ua oihana nei, ina he koena. Na ke poo o kela oihana keia oihana e hoike i ka Ahaolelo mahope iho, i ke dala e hooliloia pela. Aka hoi, aole i aeia ma keia e hoolilo aku i na haawina no na hana hou ma kekahi Apana Kiaaina mawaho ae o ia Apana.

PAUKU 6. He hiki ole i kekahi mea iaia na Oihana Aupuni elua i hookaawaleia ka uku makahiki no ia mau oihana ke ohi i ka uku i oi aku mamua o ka uku o ka mea i oi o lana, ke hiki aku ka uku o kekahi o ia mau oihana i ka elua tausani dala, a oi ae paha no ka makahiki, a aole no e ukuia oia i kekahi uku e ae a uku i oi aku paha.

PAUKU 7. E lilo keia i kanawai mai kona la i hooholoia'i. Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

NO KA MEA, m
Kuhina Kala
ma a me ka n
waiho hoakaka
A no ka mea,
u, o ka pa a
Honolulu, e wai
ka pono a m
A no ka mea,
Bona, i waiho
aka, no ke kua
ma ka olelo l
na pomaikai
A nolaila, e h
mi me ka mala
e like me k
Aponoia i ke

NO KA MEA, m
uku okohola
iki 1871, ua
maua o na m
ua i uku kup
E hooholoia,
iloko ae o ka
kekahi no kel
a ka luina i
iloko ae o keka
Aponoia i k

MOKUNA XXXVI.

OLELO HOOHOLO.

NO KA MEA, ma ka Pauku 39 o ke Kanawai Kivila, ua waihoia i ke Kuhina Kalaiaina mawaena o kekahi mau mea e ae me ka malama a me ka noho luna ana o na aina aupuni, na hale, a pela aku, i waiho hoakaka ole ia aku ma ka malama ana o kahi luna okoa.

A no ka mea, i waiho like ai na hana, ua hooholoia ma keia kau, o ka pa a me na hale i ikeia o ka "Hawaiian Hotel" ma Honolulu, e waihoia aku i ke Kuhina Kalaiaina ka malama ana no ka pono a me ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

A no ka mea, o ka ukuia ana o ka ukupanee ma kahi hapa o na Bona, i waihoia aku ai ka mana i ke Kuhina Waiwai e hoo-puka, no ke kuai ana i ka hotele a me ka pa i oleloia, ua hilinaia ma ka olelo hooholo i oleloia maluna o ka uku hoolimalima a me na pomaikai e loa ana mai ua waiwai la.

A nolaila, e hooholoia ua waihoia aku ma keia i ke Kuhina Waiwai me ka malama a me ka noho luna ana i ua Hawaiian Hotel nei, e like me ka pomaikai o ka Waihona Waiwai maloko olaila.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

MOKUNA XXXVII.

OLELO HOOHOLO.

NO KA MEA, o kekahi poe luina kanaka Hawaii maluna o na moku okohola i ili a naha ma ka Moana Alike, i ka makahiki 1871, ua hoihoia mai keia poe ma keia awa o Honolulu maluna o na moku o na aina e. A no ka mea, e pono ke hawii i uku kupono no na ona o ia mau moku ; Nolaila,

E hooholoia, ma keia ua aeia ke Kuhina Waiwai e uku aku noloko ae o ka Waihona Aupuni, i kanalima (50) keneta no ka la hookahi no kela me keia luina i hoihoia mai, no kela me keia la a ka luina i noho ai maluna o ia moku ; e ukuia keia dala noloko ae o kekahi dala i hookaawale ole ia no kekahi lilo e ae.

Aponoia i keia la 29 o Iulai, M. H. 1872.

KAMEHAMEHA R.

PAPA KUHIKUHI.

Olelo Hooholo e pili ana i ka Pauku 39 o ke Kanawai Kivila...	41
He Kanawai e hoololi ai na Pauku 184, 185 & 186 o ke Kanawai Kivila.....	30
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 246 o ke Kanawai Kivila...	10
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 509 o ke Kanawai Kivila...	20
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 924 o ke Kanawai Kivila...	13
He Kanawai e hoololi ai na Pauku 1006 & 1007 o ke Kanawai Kivila.....	4
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 1360 o ke Kanawai Kivila..	11
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 1423 o ke Kanawai Kivila..	21
He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 1448 o ke Kanawai Kivila..	3
He Kanawai e malu ai ka poe malalo o na palapala hoopaa hana i aeia ma ka Pauku 1417 o ke Kanawai Kivila.....	7
He Kanawai e hoakaka hou ai no ke ano o na palapala hoopaa hana i aeia mamuli o na Pauku 1417 & 1418 o ke Kanawai Kivila.....	29
He Kanawai e hoololi ai i ka Mahele 4 Pauku 15 o ka Mokuna XVI o ke Kanawai Hoopai Karaima.....	23
He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 18 a me na Mahele 1, 2, 3 & 4 o ka Mokuna XXIX o ke Kanawai Hoopai Karaima....	14
He Kanawai e papa ana i ka Lawaia me na mea pahupahu.....	4
He Kanawai e pani ana i na hale ahaaina, paina liilii a inu kope ma ke ahiahi o ka la Sabati.....	6
He Kanawai e haawi ai i ka mana e hoolimalima i puu dala ku i ka wa.....	6
He Kanawai e ae ai e hoai e dala.....	9
He Kanawai e hoololi ana i ke Kanawai e kokua ai i ke kukulu ana o na hale hana lole huluhipa me ka pulupulu.....	10
He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai i pili i ka helu a me ka ohii ana o na auhau.....	12
He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai no ka mahele ana i ka wai ma Lahaina.....	14

Kanawai e
i mau puu
Kanawai e
ake .....
Kanawai e p
Kanawai e p
ai mare....
Kanawai e a
Apana Hou
Kanawai e h
Kanawai e h
Nui.....
Kanawai e p
Kanawai e k
ai na hale k
Kanawai e h
Kanawai e ka
hoiiao ia na
Kanawai e ho
ho a e kau a
Kanawai e ho
ma.....
Kanawai e ho
e va kahiko.
Kanawai e ae
ahiahi Apana
Kanawai e ho
hooholo e p
hahulu malu
ave—palapa
ma—hale—
hooholo—
hooholo—
hoopau a
e Mei—Mana
ho—ka hana
ai—kana hor
e na palapa
e Kanawai

He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai no ka waihoia ana i keka-	
hi mau puu dala ma ka Waihona o ke Aupuni	15
He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai no ke kuai ana o na Laau	
Make	16
He Kanawai e pili ana i ka oihana hooholo mokumahu piliaina..	17
He Kanawai e pili ana i na olelo kauoha o ka Aha ma na hoopii	
oki mare.....	17
He Kanawai e ae ana i ka malama ana i kau hookolokolo hou ma	
ka Apana Hookolokolo Eha.....	18
He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai i pili i na Jure.....	18
He Kanawai e hooponopono ai no ka hoopuka ana i na Palapala	
Sila Nui.....	19
He Kanawai e pili ana i ka Berita Mare.....	21
He Kanawai e kau aku ai ka uku poho maluna o ka poe e mala-	
ma i na hale kuai liliu i na waiona, kahi e inu ai a ona.....	22
He Kanawai e hooponopono ai ka Mone.....	23
He Kanawai e kauoha ana i ka hoomaopopoia o ka poe e koi ana	
e hooiaio ia na palapala.....	25
He Kanawai e hoemi ai i kekahi mau koina ma na Ahahookolo-	
kolo, a e kau ana i uku Loio.....	26
He Kanawai e hoololi ana i ke Kanawai e hooponopono ana i na	
Inoa.....	28
He Kanawai e hoonohonoho ai i Waihona Aupuni no na mea o	
ka wa kahiko.....	32
He Kanawai e ae aku ana i na Komisina Aina Moi e hoolilo aku	
i kekahi Apana Aina Moi	33
He Kanawai e hookaawale ana i na Haawina Dala no ke Aupuni..	34
Olelo hooholo e pili ana i na Luina Kanaka Hawaii i hoihoia ma	
Honolulu maluna o na moku o na aina e.....	41
Ae mare—palapala.....	21
Ahaaina—hale—paniia ma ke ahiahi la Sabati.....	6
Ahahookolokolo—hoemi o kekahi mau koina.....	26
Ahahookolokolo—Kau hou ma ka apana eha.....	18
Aihue—hoopau ana i ka hoopai uhau kaula.....	23
Aina Moi—Mana o na Komisina e hoolilo i kekahi apana.....	33
Alahele—ka hana hou, pani a hoakea ana.....	30
Alanui—hana hou ana, pani ana a hoakea ana.....	30
Ano o na palapala hoopaa hana i aeia ma na Pauku 1417 & 1418	
o ke Kanawai Kivila.....	29

	Aoao.
Apana Hookolokolo Eha—Kau hou.....	18
Apana Hookolokolo—hookahi lunakanawai no kekahi mau apa- na okoa.....	13
Auhau—Hoopii auhau.....	12
Auhau—Uku o ka Luna Auhau.....	20
Berita mare—palapala ae.....	21
Bila Haawina.....	34
Bona Hotele.....	6
Dala—waiho ana ma ka waihona o ke aupuni o kekahi mau puu.....	15
Dala—Mana hoaie.....	9
Haawina dala o ke aupuni.....	34
Haku a me ke kauwa.....	29
Haku hana ino i ke kauwa.....	21
Hale hana huluhipa & pulupulu.....	10
Hale kuai lilii i na waiona—uku poho maluna o na.....	22
Hanaino—o ka haku i ke kauwa.....	21
Hawaiian Hotel—na ke Kuhina Waiwai e malama.....	41
Helu Auhau—papa hoopii auhau.....	12
Hibia Kivila—koina a palapala hoopaa ma na hoopii.....	4
Hoaie i dala—mana.....	9
Hoakea—alanui, alahahele a alaloa paha.....	30
Hoemi—koina ma na Ahahookolokolo.....	26
Holoholona—hoowalewale e komo hewa.....	10
Hoanoe—i kekahi alanui, alahahele a alaloa paha.....	30
Hoololo Mokumahu—Mokumahu hou.....	17
Hooiaio—ka hoomaopopoia o ka poe e koi ana e hooiaio na pala- pala.....	25
Hooiaio o na palapala hoopaa hana.....	7
Hookolokolo—hoemi koina o na Aha.....	26
Hookolokolo—Kau hou no ka apana hookolokolo eha.....	18
Hoolaha—hoopauia ka hoolaha ana o na inoa o ka poe Jure.....	18
Hoolilo aina—ka hoomaopopoia o na mea.....	25
Hoolilo i kekahi apana aina—Mana o na Komisina Aina Moi.....	33
Hoololi—Inoa.....	28
Hoomaopopoia ana o na mea hoolilo aina.....	25
Hoopaa—palapala hoopaa ma na hoopii.....	4
Hoopai no ka hoowahawaha i ka Aha.....	14
Hoopai o ka haku hanaino i ke kauwa.....	21
Hoopii Auhau.....	12

Hoopii a ka mea
 nawai Hooma
 Hooponopono Ino
 Hooponopono Mo
 Hoowahawaha i
 Hoowalewale i k
 Hotel—Hawaii
 Hulupia—Hale
 Ii ana aku—o k
 Iaoa—hoololi
 Ika kope—hale
 Jure—papaino
 Kau hookolok
 Kaula—uhau
 Kauwa—Ano
 Kauwa—Hoo
 Kauwa—ka
 Kiana pauda
 Koina—Hoo
 Koina o na
 Komisina A
 Komoheua
 Kuai i ka l
 Kuhina Wa
 Laau make
 Lahaina—k
 Loio—Uku
 Luina kana
 mai
 Luna Auhau
 Luna helu r
 Luna hooia
 Lunakanaw
 Mahele—o
 Make—ke l
 Mana—hoo
 Mana—o k
 na okoa
 Mare—ka

Hoopii a ka mea hooalahala no ka olelo hooholo a ka Lunaka-	
nawai Hoomalu, Apana a Kaapuni paha.....	4
Hooponopono Inoa.....	28
Hooponopono Mone.....	23
Hoowahawaha i ka Aha.....	14
Hoowalewale i kekahi holoholona e komo hewa.....	10
Hotel—Hawaiian—na ke Kuhina Waiwai e malama.....	41
Huluhipa—Hale hana lole.....	10
Ili ana aku—o ka waiwai o ka wahine make mamo ole.....	3
Inoa—hoololi.....	28
Inu kope—hale—paniia ma ke ahiahi la Sabati.....	6
Jure—papaihoa o ka poe Jure aole make hoolaha.....	18
Kau hookolokolo hou no ka apana eha.....	18
Kaula—uhau—hoopauia ka hoopai—no ka aihue.....	23
Kauwa—Ano o na palapala hoopaa hana.....	29
Kauwa—Hoopai o ka haku hana ino.....	21
Kauwa—ka hooiaio o na palapala hoopaa hana.....	7
Kiana pauda.....	4
Koina—Hoopii.....	4
Koina o na Ahahookolokolo—hoemiia.....	26
Komisina Aina Moi—Mana hoolilo i kekahi apana aina.....	33
Komohewa—hoowalewale i ka holoholona e.....	10
Kuai i ka laau make.....	16
Kuhina Waiwai—e malama i ka Hotele.....	41
Laa make—ke kuai ana o na.....	16
Lahaina—ka haawi a me ka mahele ana i ka wai ma.....	14
Loio—Uku—ma na hoopii ano “Assumpsit”.....	26
Luina kanaka Hawaii—uku o na moku aina e no ka hoihoi ana	
mai.....	41
Luna Auhau—uku o ka.....	20
Luna helu moowaiwai—ke kohoia ana.....	11
Luna hooiaio i na palapala hoopaa hana.....	7
Lunakanawai Apana no kekahi mau apana okoa.....	13
Mahele—o ka wai ma Lahaina.....	14
Make—ke kuai ana o na laau.....	16
Mana—hoolimalima i pun dala ku i ka wa.....	6
Mana—o ka Lunakanawai Apana i hoonohoia no kekahi mau apa-	
na okoa.....	13
Mare—ka oki ana.....	17

Mare—palapala ae.....	21
Mea pahupahu—papa ia ma ka lawaia ana.....	4
Mokumahu hou no ka oihana hooholo mokumahu piliaina.....	17
Moku o na aina e—uku no ka hoihoi ana mai i na Luina Hawaii.	41
Mone—ka hooponopono ana.....	23
Moowaiwai—ke koho ana i ka Lunahelu.....	11
Nui—ka hoopuka ana i na Palapala Sila Nui.....	19
Oki mare—na olelo kauoha ma na hoopii.....	17
Olelo kauoha a ka Aha ma na hoopii oki mare.....	17
Paahana—hooiaio ana o na palapala hoopaa hana.....	7
Pahupahu—Ma ka lawaia ana ua kapu na mea.....	4
Paina liilii—hale—ua paniia ma ke abiahi la Sabati.....	6
Palapala ae mare.....	21
Palapala Hoolilo—hoomaopopoia o ka poe e hooiaio i na.....	25
Palapala Hoopaa Hana—ka hooiaio ana.....	7
Palapala Hoopaa Hana—ke ano o na.....	29
Palapala Hoopaa ma na hoopii kivila.....	4
Palapala Sila Nui—ka hoopuka ana.....	19
Pani—alanui, alahale a alaloa paha.....	30
Papa inoa Jure—pau ka hoolaha ana.....	18
Poho—uku—maluna o na mea hale kuai liilii i na waiona.....	22
Pulupulu—Hale hana lole.....	10
Puu dala ku i ka wa—Mana e hoolimalima.....	6
Sila Nui—ka hoopuka ana o na palapala.....	19
Uhau kaula—pau ka hoopai—no ka aihue.....	23
Uku Loio—ma na hoopii ano “Assumpsit”.....	26
Uku moku o na aina e—no ka hoihoi ana mai i na Luina Hawaii.	41
Uku o ka Luna Aubau.....	20
Uku poho—maluna o na mea hale kuai liilii i na waiona.....	22
Wahine make mamoo ole—ka ili ana aku o ka waiwai.....	3
Wahine mareia—aole ku i ke kanawai kana palapala hoopaa hana.	29
• Waihoia ana o kekahi mau puu dala ma ka Waihona Aupuni...	15
Waihona Aupuni—no na mea o ka wa kahiko.....	32
Waihona Dala—kekahi mau dala e waihoia ana.....	15
Wai—ka haawi a me ka mahele ana i ka wai ma Lahaina.....	14
Waiona—Uku poho maluna o na mea hale kuai liilii.....	22
Waiwai o ka wahine make mamoo ole—ka ili ana aku.....	3
Wa Kahiko—Waihona Aupuni no na mea o ka.....	32
• Wehe ana—alanui hou, alahale a alaloa paha.....	30

